

7. Мельник Р. І. Кримінально-правова характеристика завідомо незаконних затримання, приводу, арешту та тримання під вартою (ст. 371 КК України) [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Р. І. Мельник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 20 с.

8. Хорольський О. Апеляційний суд Донецької області визнав незаконним факт затримання працівниками податкової міліції і утримання в ІТУ журналіста Володимира Бойка [Електронний ресурс] / О. Хорольський // Укрінформ. – 2002. – 21 серпня. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/94921-apelyatsyniy_sud_donetsko_oblast_viznav_nezakonnim_fakt_zatrimannya_pratsvnikami_podatkovo_mlts__utrimannya_v_tu__gurnalsta_volodimira_boyka_74687.html.

9. Сахаров А. Преступления против правосудия [Текст] / А. Сахаров, Н. Носкова // Социалистическая законность. – 1987. – № 11. – С. 46-48.

Щокіна В.А.

студентка,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Науковий керівник: Галабурда Н.А.

кандидат юридичних наук, доцент,

Юридичний факультет

Дніпропетровського національного університету

імені Олеся Гончара

КРИМІНОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ НАСИЛЬНИЦТВА В СІМ'Ї

Тривалий час насильство в сім'ї вважалася прерогативою усталених звичаїв та традицій і залишалася поза сферою правового регулювання. Будь-яке втручання в сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалася грубим порушенням таємниці приватного життя й категорично не припускалося. Таке становище призвело до певного свавілля у сфері сімейних відносин та перетворення їх на сферу латентних правопорушень, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади.

Насильство в сім'ї є не лише моральною проблемою, а й значною мірою, правовою. Актуальність даної теми обумовлено різким зростанням показників насильницької злочинності за останні роки. Метою роботи є виявлення основних факторів, визначених у кримінології як такі, що призводять до деструктивних наслідках у родині, у вигляді жорсткого поводження. Окремо, увага приділяється проблемі жіночого насильства в родині, де жертвами стають діти або чоловіки, що на разі є досить розповсюдженим явищем.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» окреслює декілька видів насильства, у межах тез зупинимося на деяких з них:

- Шкода фізичному здоров'ю полягає у тілесних ушкодженнях (під тілесним ушкодженням розуміють порушення анатомічної цілості тканини, органів та їх функцій, що виникає як наслідок дії одного чи кількох зовнішніх ушкоджувальних чинників), завданих жертві насильства в сім'ї;

- Шкода психічному здоров'ю виявляється у психоневрологічних розладах, виникненні депресивних та істеричних станів, деструкції особистості, викривленні психосексуального розвитку;

- Моральна шкода полягає: а) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; б) у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації; в) у душевних стражданнях, яких особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна.

Окрім того, А.С. Шалгунова [1, с. 34] виділяє насильство вербального характеру (кривдження відкритими словесними діями, агресією, докорами, шантажем) та невербальне (фізичними діями, побоями, знущаннями, ігноруванням).

Згідно статистичних даних, переважна частка злочинів, що на разі скоюються в українських родинах базують на фізичному знущанні невербального характеру. У 2013 та 2014 р., за даними Єдиного реєстру статистичної інформації, було зафіксовано близько 4,5 тис. випадків нанесення тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень, вбивств у родинах і 2200 нещасних випадків, спричинених психічним пресингом та вербальними діями (серед наслідків таких дій є самогубства, каліцтва, психічні розлади).

Звісно, насильство в сім'ї має свої передумови, що зазвичай є складними і довготривалими у становленні. Нами було проаналізовано такі чинники, що призводять до прояву насильства в сім'ї [2, с. 25]:

- Соціальні (напруження, конфлікти, насильство в суспільстві, пропагандування в засобах масової інформації насильства як модель поведінки);

- Економічні (матеріальні нестатки, відсутність гідних умов життя поряд із відсутністю умов для працевлаштування, заробляння грошей, економічна залежність, безробіття);

- Психологічні (стереотипи поведінки);

- Педагогічні (відсутність культури поведінки – правової, моральної, громадянської, естетичної, економічної, трудової);

- Соціально-педагогічні (відсутність усвідомленого батьківства, сімейних цінностей у суспільстві, позитивної моделі сімейного життя на засадах гендерної рівності, сімейного виховання на основі права дитини);

- Правові (ставлення до насильства як до внутрішньо сімейної проблеми, а не як до негативного суспільного явища, до членів сім'ї як до власності через відсутність правової свідомості);

- Політичні (прихильність до гендерних стереотипів, недостатній пріоритет проблем сім'ї та гендерної рівності, увага до материнства і дитинства, а не сім'ї в цілому, брак уваги до батьківства, чоловіків);

- Соціально-медичні (відсутність репродуктивної культури у населення, відповідального батьківства, системи сімейних лікарів, алкоголізм, наркоманія, агресія тощо.);

- Фізіологічні та медичні (порушення гормонального фону, обміну речовин, швидкості реакцій, прийом збуджувальних ліків, хвороби нервової системи тощо).

На нашу думку, окремо слід проаналізувати суб'єкт насильства. Насильство в сім'ї може бути вчинено тільки членом сім'ї. Одразу ж виникає необхідність з'ясувати, кого ж можна вважати членом сім'ї. За статтею 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або не прямої лінії споріднення за умови спільного проживання. Отже до членів сім'ї належать:

- подружжя;

- батьки (мати, батько) й дитина (діти);

- брати і сестри;

- дід (баба) й онук (онучка);

- усиновителі (усиновитель) та усиновлений (удочерена);

- вітчим (мачуха) й пасинок (падчірка);

- особи, які проживають однією сім'єю, мають взаємні права та обов'язки морального і матеріального характеру, але не перебувають у шлюбі між собою;

- інші родичі прямої та непрямої лінії споріднення за умови їхнього спільного проживання.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли разом з ними не проживає.

Наголошуємо на тому, що 7 з 10 випадків прояву жорстокості у родині, що спричинили наслідки психічного чи фізичного характеру, реалізується чоловіками. Переважна більшість носить саме невербальний характер та проявляються у застосуванні грубої сили та відкритої агресії. За даними Єдиного реєстру статистичної інформації за 2014 р., питома вага злочинів у родині на побутовому ґрунті реалізується чоловіками віком від 30 до 45 років, що перебували у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння або раніше притягувалися до кримінальної відповідальності. Тож, наявним людини.

Проте, майже 30% від загальної кількості складає саме жіноча жорстокість в родині. Природа такого ставлення виходить із віктимності жінки. У переважній більшості жінки, що стають джерелом насильства стосовно чоловіка, зазнавали побиття або сексуальних знущань на протязі багатьох років. Такий випадок у зарубіжній кримінології має назву «синдром побиття чоловіка». Критерієм жіночої жорстокості також може виступати протистояння кліше «домогосподарки», «берегині вогнища» тобто прагнення до самоствердження.

Окреме питання займає і дитяча агресія у родині. Н.С. Юзікова [3, с. 254] у своїх дослідженнях зазначає, що у сім'ї формування мотивації до агресивної поведінки дитини може відбуватися шляхом заохочення батьками агресії власних дітей; відсутності належного контролю та чітких вимог до поведінки дитини.

Отже, насильство у родині наразі є розповсюдженим явищем, на яке впливають соціальні, вікові, статеві, психічні та фізичні фактори.

Список використаних джерел:

1. Шалгунова А.С. Кримінологічне вчення про особу насильницького злочинця. – Х., 2013. – 34 с.
2. Запорожець А.В. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання. – К., 2012. – 25 с.
3. Юзікова Н.С. Сімейне виховання у механізмі профілактики злочинності неповнолітніх. – К., 2003. – 254 с.